

## ΡΩΣΙΚΑ ΠΕΡΙ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΓΓΡΑΦΑ

ΝΥΝ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΜΕΘΕΡΜΗΝΕΥΟΜΕΝΑ.

Ἀπό τινων ἐτῶν ἐν Ῥωσίᾳ ἐκδίδονται τρία ἱστορικὰ περιοδικὰ συγγράμματα τὸ Ῥωσικὸν Ἀρχεῖον (Ῥούσκιη Ἀρχίβ), ἡ Ῥωσικὴ Ἀρχαιο-της (Ῥούσκαγια Σταρινά) καὶ ἡ Παλαιὰ καὶ Νέα Ῥωσία (Δρέβναγια καὶ Νόβαγια Ῥωσία). Ἐν τοῖς περιοδικοῖς τούτοις καταχωρίζονται ἱστορικὰ ὑπομνήματα, ἐκθέσεις καὶ διάφορα ἄλλα ἔγγραφα ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ῥωσίας, ὧν τὰ πρωτότυπα χειρόγραφα κεῖνται ἐν βιβλιοθήκαις τοῦ Κράτους καὶ ἐν Ἀρχείοις ἢ καὶ ἐν χερσὶν ἰδιωτῶν. Καταχωρίζονται δὲ ἀναμῖξ ἀνευ χρονολογικῆς τάξεως, ἀλλὰ καθ' ὅσον ἀποστέλλονται εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν περιοδικῶν τούτων παρὰ τῶν κατεχόντων τοιαῦτα ἔγγραφα. Ἐπειδὴ δὲ πολλὰ τούτων ἀναφέρονται καὶ εἰς τὴν νεωτέραν τῆς ἡμετέρας πατρίδος ἱστορίαν, πλεῖστον διαχέοντα φῶς καὶ ἄγνωστα τοῖς πλείστοις τῶν ἡμετέρων Ῥωσικὰ σχέδια καὶ γεγονότα ἀποκαλύπτοντα, ἐνομίσαμεν καλὸν ἵνα μεταφράζοντες τὰ τοιαῦτα ἀποστέλλομεν εἰς τὸν Παρνασσὸν πρὸς καταχώρισιν, συντελοῦντες καὶ ἡμεῖς κατὰ τὸ ἐνὸν εἰς τὸν διὰ τῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ ἐπιδιωκόμενον κοινωφελῆ σκοπόν.

### Α'

Ἐπιστολὴ<sup>1</sup> Β. Σ. Ταμάρα<sup>2</sup> τῷ πρίγκιπι Α. Μ. Γολιτζίη

Ἐν Βενετίᾳ τῇ 1113 Μαΐου 1769

Διερχόμενος τὴν Τεργέστην, ἀνενέωσα τὴν γνωριμίαν μου μετὰ τοῦ πατρὸς Δαμασκηνοῦ ἀρχιμανδρίτου καὶ ἐξάρχου ἐνταῦθα τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Πλήρη ἀφοσίωσιν τρέφων τῇ Ῥωτίᾳ καὶ ἔχων σχέσεις μεθ' ὅλης τῆς Ἑλλάδος, μοὶ ἀνεκοίνωσεν ὅς εἶχε λάβει ἐπιστολάς. Ἀνακοινῶ τῇ ὑμετέρᾳ ἐκλαμπρότητι τὰς περιεργότερας ἐξ αὐτῶν.

Ἡ πρώτη ἀναφέρει περὶ τοῦ Μπενάκη ἐκ Πελοποννήσου, περὶ οὗ ἔγραφον ὑμῖν ἐν τῇ πρώτῃ περὶ Ἑλλήνων ἐπιστολῇ μου τῇ ἀπὸ 14 Φεβρουαρίου σταλείσῃ ἐκ Καλαμῶν, ἐνθα οὗτος κατώκησεν ὅπως εὐρίσκεται πλησιέστερον τῶν Μανιατῶν καὶ ἐνθα φρουρεῖται ὑπὸ 1400 ἀνδρῶν ὑποτεταγμένων αὐτῷ. Ἐκπλήττεται δὲ καθ' ὅτι οὐδεμίαν περὶ τῶν Ῥώσων ἀγγελίαν ἔλαβε.

<sup>1</sup> Ἐκ τοῦ περιοδικοῦ Ῥωσικοῦ Ἀρχείου τοῦ 1876 σελ. 282.

<sup>2</sup> Ὅτε ἔγραφε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὁ Ταμάρας ἦτο ἀπλὸς διερμηνεύς, μετὰ δὲ ταῦτα ὅμως ἐγένετο πρεσβευτὴς τῆς Ῥωσικῆς Αὐλῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἀπετάθη ζήτησιν πληροφορίας παρὰ τοῦ Παπάζογλου, ἀλλὰ καὶ παρὰ τούτου ἤδη πρὸ τριῶν μηνῶν οὐδεμίαν εἰδήσιν ἔχει. «Τῇ θεῇ ἀρωγῇ, γράφει, διέξέφυγον τὸν ἐκ τοῦ ἐχθροῦ ἐπικείμενον κίνδυνον. Ὁ νέος πασῶς τῆς Πελοποννήσου μοὶ παρέχει μυρίας φιλοφρονήσεις, καὶ διὰ δώρων καὶ διὰ τοῦ εὐπροσηγόρου τρόπου προσπαθῶν νὰ κερδήσῃ τὴν πρὸς αὐτὸν εὐνοίαν μου καὶ ἐπομένως νὰ λησμονήσω τὰς καταπιέσεις τοῦ προκατόχου αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐγὼ ὁμῶς οὐδόλως ἐνδίδω, καθ' ὅτι ἀπασαὶ αὗται αἱ φιλοφρονήσεις μοὶ προσάγονται ἔνεκα τοῦ πολέμου καὶ χάριν τῆς Ῥωσίας. Μοὶ ἀπέστειλε μνηλωτὴν καὶ δύο ἵππους προσκαλῶν με νὰ ἐπισκεφθῶ αὐτὸν ἐν Τριπόλει, ὅπως λάβω παρ' ἐμοῦ συμβουλὰς περὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας καὶ τῇ ἐν τῇ ἀρωγῇ ἀποκαταστήσῃ τὴν τάξιν καὶ ἡσυχίαν ἐν αὐτῇ. Ἀγνοῶν τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ προφυλάττομαι ἐνταῦθα καλῶς, προφασίζόμενος δὲ ὅτι ἀσθενῶ δὲν σαλεύω. Τελευταῖον ὁ Μπενάκης γράφει, ὅτι οἱ κάτοικοι δέονται τοῦ Ὑψίστου ἵνα ὅσον τάχιον ἴδωσι τοὺς Ῥώτους, ἑτοιμοὶ ὄντες νὰ δρᾷωσι τότε τὰ ὅπλα.

Ἔτεροι νεώτεροι ἐπιστολαὶ ἐπιβεβαιοῦσιν ὅτι ἐν Ξηρομέρῳ ἐπανεστάτησαν περὶ τὰς 10 μέχρι 12 χιλ. ἀνδρῶν, ὅτι ἀναμένουσι τοὺς Ῥώτους, ἀλλ' οὐδένα ἐξ αὐτῶν μέχρι τοῦδε εἶδον. Ἀναμένουσιν εἰδήσεις περὶ νίκης τῶν Ῥώτων κατὰ τῶν Τούρκων, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἀρξῶνται ἐνεργοῦντες σπουδαίως.

Ὁ ὀπλαρχηγὸς Βουκουβάλας ἐξ Ἀγράφων ἀγγέλλει, ὅτι αὐτὸς μεθ' ἑτέρων τινῶν ὀπλαρχηγῶν κέκτηνται δεκαπεντακισχιλίων περίπου ἀνδρῶν δύναμιν, καὶ ὅτι ἐν ἀνάγκῃ δύνανται νὰ ἐξεγείρωσιν εἰς στάσιν διπλασίαν καὶ τριπλασίαν.

Κατὰ τὰ περίξ τῶν Ἰωαννίνων ὄρη ὑπάρχουσι 360 κωμοπόλεις Ἑλληνικαί. Κατὰ τὰς ἐπιστολάς τῶν ὀπλαρχηγῶν, πάντες οἱ κάτοικοι τῶν εἰρημένων κωμοπόλεων εἶνε ἑτοιμοὶ κατὰ τὸ πρῶτον σημεῖον νὰ δρᾷωσι τὰ ὅπλα. Οἱ Ἕλληνες οὗτοι ἐναργῶς ἀπέδειξαν τὸν ζῆλον αὐτῶν, ἀρνηθέντες νὰ παραδώσωσι τὰ ὅπλα εἰς τοὺς Τούρκους, οἵτινες δὲν θὰ τολμήσωσι νὰ πακισθῶσιν αὐτὰ καὶ ἐκ δευτέρου.

Πλὴν δὲ τῶν μεγάλων σχέσεων ἃς ἔχει ὁ πατὴρ Δικασκηνὸς εἶνε καὶ ἀνὴρ λίαν πεπαιδευμένος, πρᾶγμα σπάνιον μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, καὶ λίαν σεβάσμιος. Ἐν Τεργέστη ἱδρύσεν Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν ἐλκύσας οὕτω εἰς τὴν πόλιν ταύτην πολλοὺς Ἕλληνας, μετενεγκόντας εἰς Τεργέστην καὶ τὴν περὶ τὸ ἐμπόριον ἱκανότητα αὐτῶν.

Σημειώσεις. Περὶ τοῦ ἐν τῇ ἀνωτέρῳ ἐπιστολῇ μνημονευομένου Παπάζογλου Μπαρσουκόβ τις γράφων περὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς εἰς Πελοπόννησον ἐκστρατείας περιβοήτου Ὁρλόφ λέγει τὰ ἐξῆς<sup>1</sup>: «Ἕλληνας τις ἐκ Θεσσαλίας ὀνόματι Παπάζογλου, ὑπηρετῶν ἐν Ῥωσίᾳ ὡς λοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ, ἀπέλαυε μεγίστης ὑπαλήψεως παρὰ τῷ ἀρχηγῷ αὐτοῦ. Αἱ θελκτικαὶ ἀφηγήσεις τοῦ

<sup>1</sup> Ῥωσ. Ἀρχ. 1873 ἀρ. 2.

\*Ελληνας τούτου περὶ τῆς πατρῷας αὐτοῦ γῆς, περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ χριστιανῶν, ἐφείλκυσαν τὴν προσοχὴν τοῦ Ὁρλόφ. Ὁ Παπάζογλου ἐστάλη εἰς Ἑλλάδα ἐπὶ τρία ἔτη πρὸς ἀποκατάστασιν δῆθεν τῆς πατρίδος αὐτοῦ υἱείας, κυρίως ὅμως εἶχεν ἐντολὴν νὰ ἐξετάσῃ καὶ μάθῃ τὴν κατάστασιν τῶν πνευμάτων τῶν ὑποδούλων τῇ Τουρκίᾳ Ἑλλήνων καὶ ὅπως συνάψῃ πρὸς αὐτοὺς σχέσεις. Γαχείως μετὰ τὸν εἰς Μελίτην ἀπόπλουν τοῦ Παπάζογλου ἐστάλησαν ἐξ Ῥώσοι ἀξιωματικοὶ μετὰ δύο Ῥωσικῶν πλοίων πρὸς ἐκμύθησιν τῆς ἐν τῇ Μεσογείῳ καὶ τῷ Αἰγείῳ πελάγει θαλασσοπλοίας καὶ πρὸς συλλογὴν ναυτῶν γνωσκόντων τὰ ἐκεῖ ὕδατα. Τὰ πλοῖα ταῦτα καταπλεύσαντα εἰς Τοσκάνην ἐπωλήθησαν καὶ τὸ ἀντίτιμον αὐτῶν ἐδόθη εἰς τὸν Παπάζογλου διατρέβοντα τότε ἐν Ἰταλίᾳ. Τὸ ποσὸν τοῦτο μετεχειρίσθη οὗτος πρὸς ἀγορὰν ἱερῶν σκευῶν ἵνα τὰποστείλῃ εἰς τὰς Ἑλληνικὰς Ἐκκλησίας ὡς δῶρα πεμπόμενα ἐξ ὀνόματος τῆς Αὐτοκρατορίας (Αἰκατερίνης τῆς Β'). Ὁ ἀκάματος Ἕλληνας συνῆψε σχέσεις πρὸς πολλοὺς ὁμογενεῖς αὐτοῦ καὶ Σλαύους οἰκούντας ἐν Τεργέστη, Βενετίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, διὰ δὲ τῶν πρακτόρων αὐτοῦ συνῆψε σχέσεις πρὸς τοὺς ἐν Ῥαγούζῃ μεταναστεύσαντας Ἕλληνας. Ἀλλὰ πρῶτιστα πάντων τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπέστησεν ὁ Παπάζογλου ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος εἰς ἣν καὶ μετέβη τῷ 1766<sup>1</sup>.

## B'

*Ἐπιστολὴ<sup>1</sup> Α. Γ. Ὁρλόφ πρὸς τὸν Γ. Α. Σπυρίδου<sup>2</sup>*

... Ἡ δὲ νῆσος Μύκονος ἠθέτησε τὴν διαταγὴν καὶ ἀπέτισεν ὅλον τὸν φόρον (χκράτζι) εἰς τοὺς Τούρκους· ὥστε κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην νῦν ὀφείλομεν νὰ κατακρατήσωμεν ἅπαντα τὰ πλοῖα αὐτῆς, ὅπως μεταχειρισθῶμεν αὐτὰ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Μεγαλειότητος ἡμῶν Αὐτοκρατορίας καὶ πρὸς ὄφελος τῆς ἡμετέρας πατρίδος. Περὶ δὲ τῶν διπύρων ἅτινα κατέστρεψαν ἐγκαταλείψαντες αὐτὰ νὰ φθαρῶσι, θάποζημιώσωσιν ἡμᾶς διὰ τῆς βίρας. Οὐδόλως δὲ θὰ ἦτο περιττὸν ἐὰν ἡ ἡμετέρα ἐξοχότης ἀπέττελλε δύνανιν εἰς τὴν νῆσον Σαντοβετράβη (ἴσως Σκιοθράκην) τυχούσης εὐκαιρίας, ἵνα τιμωρήσῃ τοὺς ἐκεῖ κατοίκους ἐπὶ ἀπειθείᾳ, οἵτινες ἐνῶ διετάχθησαν νὰ ἀλέθωσιν ἄλευρον καὶ νὰ κατασκευάζωσι δίπυρα, οὐδὲν ὅμως ἐξετέλεσαν, ἵνα μάθωσιν ἐν τῷ μέλλοντι νὰ ἐκπληρῶσι τὰς διαταγὰς καὶ κυρίως πρὸς παράδειγμα τῶν λοιπῶν. Ἐνταῦθα οἱ Ἕλληνες, οἱ Ἀλβανοὶ καὶ οἱ Ρουμελιῶται (οὗτω) θὰ πάρουσιν τὸν ροῦν μου· διότι ἀδύνατον νὰ κυβερνηθῶσι. Νομίζω ὅτι καὶ εἰρήνη ἐὰν γείνη, πρέπει νὰποστείλωμεν περὶ τοὺς δισχιλίους ἐξ αὐτῶν εἰς Ῥωσίαν.

<sup>1</sup> Ῥωσ. Ἀρχ. 1864 σελ. 554.

<sup>2</sup> Ὁρλόφ ὁ γνωστὸς ἀρχηγὸς τῆς ἐπὶ Αἰκατερίνης Β' (1735—1807) ἐκστρατείας τῆς Πελοποννήσου. Σπυρίδου ναύαρχος τοῦ τότε σταλέντος Ῥωσικοῦ στόλου.

Ἐάν νομίζητε τοῦτο εὖλογον φροντίσατε ὅπως ἐν καλῇ καταστάσει μεταναστεύτωσιν εἰς Ῥωσίαν. Μετὰ τινων ἑκατοστών ἐξ αὐτῶν συνεφώνησα ἤδη ὅπως καταταχθῶσιν εἰς τὸν ἡμέτερον στρατόν.

Σημείωσις Ναυάρχου Σπυριδῶφ. Ἐλήφθη παρὰ τῆς νήσου Θάσου τῇ 8 Νοεμβρίου 1770 ἐπὶ τῆς φρεγάτας Ἀγίου Παύλου.

## Γ'

Ὁδηγία<sup>1</sup> δοθεῖσαι ὑπὸ Αἰκατερίνης τῆς Β' τῷ στρατηγῷ  
Ἰωάννῃ Ζαμπορόβσκη<sup>2</sup> ἐν ἔτει 1878.

Τὸ διάταγμα τὸ περιέχον τὰς ὁδηγίας ταύτας σύγκειται ἐξ 22 άρθρων, ὧν μεταφράζομεν μόνον τὰ τῷ Ἑλληνικῷ διαφέροντα.

## "Ἀρθρον δ"

Ἐτέρα πληρεξουσιότης οὐκ δοθῆ ὑμῖν ὑπὸ τῆς σφραγίδος τοῦ κράτους ἐπιβεβαιωμένη, δυνάμει τῆς ὁποίας, πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ ναυάρχου ἡμῶν Γρέιγ, δύνανθε, συνάπτοντες μετὰ τῶν Σλαβικῶν, Ἀλβανικῶν καὶ Ἑλληνικῶν ἐθνότητων συνθήκας, νὰ καταπείσητε αὐτὰς ὅπως ἄρῳσι τὰ ὅπλα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ τοῦ χριστιανισμοῦ, ὑποσχόμενος αὐτοῖς ἰσχυρὰν συνδρομὴν παρὰ τῆς Ῥωσίας, ἣτις ἀποστέλλει ἀπειράριθμον κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν στρατόν πρὸς ἐκδίκεσιν τῆς κακῆς πίστεως καὶ τῆς ἀναισχυντίας τοῦ ἐχθροῦ, καὶ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ὀρθοδόξων λαῶν ἀπὸ τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ.

## "Ἀρθρον ε"

Ὅπως κατενέγκωμεν καίριον τραῦμα κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ὀφείλετε νὰ ἐνισχύσητε τὰ στρατιωτικὰ ἡμῶν σώματα διὰ τῆς εἰς τὰ ὅπλα προσκλήσεως ἐν Αλβανίᾳ, Ἀλβανίᾳ, καὶ Ἑλλάδι. . . .

## "Ἀρθρον ς"

Καὶ ὁ ναύαρχος Γρέιγ ὡσχύτως ἔλαβεν ἰδιαιτέρως ὁδηγίας ἵνα προσκαλέσῃ εἰς τὰ ὅπλα καὶ σχηματίσῃ ἕτερον σῶμα ἐξ Ἀλβανῶν. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ὡς πιστότεροι καὶ ἀξιώτεροι δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν οἱ ἐν Ἀλβανίᾳ καὶ Χειμαρρα διατρίβοντες, ὁ πρόξενος ὑπολοχαγὸς Πάνος Μπιτσητσίου καὶ ὁ ταγματάρχης Σωτήρης. Ἀμφότεροι οὗτοι δύνανται νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς ἐξέγερσιν τῶν Χειμαρριωτῶν, Ἰππειωτῶν καὶ λοιπῶν ἐν τῇ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐνάρξει τῶν ἐχθροπραξιῶν. . . .

## "Ἀρθρον ιβ"

Κατὰ τὴν ἐξέγερσιν τῶν λαῶν ἐκείνων καὶ ἐν γένει κατὰ πάσας τὰς μετ'

1 Ῥωσ. Ἀρχ. 1866 σελ. 1374.

2 Ὁ στρατηγὸς οὗτος ἀποσταλὲς ὑπὸ Αἰκατερίνης τῆς Β' εἰς Πελοπόννησον μετὰ τοῦ ναυάρχου Γρέιγ (1735—1771). Οὗτος κυρίως ὑπεκίνησε πρὸς ἐξέγερσιν τὸν περιώνυμον Ἀλμπρον Κατσώνην.

αὐτῶν πράξεις, ὀφείλετε νὰκολουθεῖτε τὰς ἰδέας αὐτῶν, ἀπέχοντες παντὸς  
δυναμένου νὰ δυσχερεστήσῃ αὐτούς, τὸναντίον δὲ νὰ φροντίζητε ὅπως τύχητε  
τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτῶν πρὸς ὑμᾶς καὶ πρὸς ἀπαντας τοὺς ἀκολουθοῦς  
ὑμῶν. . . . .

*"Ἀρθρον ιδ'*

Πλὴν τῆς εἰς τὰ ὅπλα προσκλήσεως, προσπαθήσατε πάση δυνάμει ἵνα  
οἱ ἐκεῖ λαοὶ ἔχωσι πρὸς ἡμᾶς πλήρη πεποίθησιν καὶ καλὴν ἐλπίδα, καταπεί-  
θοντες αὐτοὺς ὅτι καὶ παρ' ἡμῶν δύνανται νὰ προσδοκῶσι τὴν αὐτὴν διέθε-  
σιν καὶ προθυμίαν, οὕτως ὥστε ἅμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ στόλου ἡμῶν ἐν τῇ  
Μεσογείῳ νὰ ἐξεγερθῶσι. Ταῦτοχρόνως ἀπαντες κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ὡς οὕτως  
εἶπεῖν νὰ ἐμβάλωσι πῦρ πανταχόθεν. Ὡσχύτως ἐπ'ἀνάγκης εἶνε νὰ μάθητε  
τὴν ἀκριβοῦς κατάστασιν, τὰ πνεύματα καὶ τὰς δυνάμεις ἐκάστου λαοῦ, καὶ  
κατὰ τὴν δυνάμεθα νὰ φανῶμεν αὐτοῖς χρήσιμοι πρὸς πραγματώσιν τοῦ σκοποῦ  
ἡμῶν. Ἐπὶ τούτῳ ἐπισυνάπτομεν 700 φύλλα ἔντυπα τῆς πρὸς τοὺς λαοὺς  
τούτους προκηρύξεως ἡμῶν.

*"Ἀρθρον ιε'*

Ἡ εἰς τὰ ὅπλα πρόσκλησις τῶν Ἑλλήνων ὀφείλει νὰρχήσῃ μετὰ τὸν εἰς  
Μεσόγειον κατάπλουν τοῦ στόλου ἡμῶν, καὶ ἐπομένως θὰ διεξαχθῇ συμφώνως  
ταῖς δοθείσαις τῷ ναυάρχῳ Γρέιγ συμφωνίαις. Λεπτομερεῖς ὁδηγίαι ὡσαύ-  
τως ἐδόθησαν τῷ ναυάρχῳ πρὸς τὴν ταχίστην ἀσκήσιν τῶν Ἑλλήνων, δι-  
ὧν θὰ ἀναπληρῇ τὸ ἐλλεῖπον ἐν τοῖς λόχοις ἡμῶν· ἐκ τῶν λοιπῶν δὲ προσ-  
κληθησομένων Ἑλλήνων θὰ σχηματίσῃ σῶμα ἰδιαίτερον πεζικοῦ ἢ ἐν ἀ-  
νάγκῃ καὶ τοῦ ἱππικοῦ. Ἐκτὸς τούτου νὰ καταβάλητε πᾶσαν προσπάθειαν,  
ἀλλὰ μετὰ μεγίστης ὁμῶς προσοχῆς καὶ μυστικότητος, νὰ συνάψητε σχέ-  
σεις στενὰς ἐν τῷ Ἀρχιπελάγει καὶ τῇ Ἑλληνικῇ ἡπείρῳ πρὸς τὰ ὁμόδοξα  
ἡμῶν ἔθνη, ὅπως τὰ πνεύματα αὐτῶν ὧσιν ἡμῖν εὐνοϊκὰ καὶ ἑτοιμα πρὸς  
ἐναρξιν τῶν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἐχθροπραξιῶν.

Ἐν Περουπόλει τῇ 7 Μαρτίου 1877.

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ Β'

Δ'

*Τῇ Αὐτοῦ Μεγαλειότητι τῷ Γαληνστάτῳ Αὐτοκράτορι  
τῶν Ἑλλήνων Κωνσταντίνῳ τῷ Γ' <sup>1</sup>*

Μεγαλειότατε!

Ὁ Ὑψιστος διαφυλάττει ὑγιᾶ καὶ εὐδαιμονοῦντα Σε τὸν γαληνστάτου  
βασιλέα.

Ἡ θεία Πρόνοια βοηθήσαι Σε τῇ ἀρωγῇ τῶν δυνάμεων αὐτῆς ἐν τῷ μέλ-  
λοντι κατὰ τοὺς ἐγκαρδίους πόθους τῶν πιστῶν Σου θεραπόντων, ἵνα ἐξαφα-

<sup>1</sup> Ρωσ. Ἀρχ. 1864 σελ. 554.

νίσης τὸν τύραννον ἀνόμως κατέχοντα τὴν πόλιν τοῦ προγόνου Σου Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, ὅπως δοξασθῇ τὸ ὑψηλὸν ὄνομα τῆς Σῆς αὐτοκρατορικῆς μεγαλειότητος· πρὸς τοῦτο δὲ τῇ θεῇ ἀρωγῇ τὰ πάντα εἰσὶν ἔτοιμα, τὰ πάντα διεταγμένα, πάντες οἱ ὑπὸ τὸν ζυγὸν στεναζόντες Ἕλληνες περὶ οὐδενὸς ἑτέρου σκέπτονται ἢ τῆς ἐξοντώσεως τοῦ βαρβάρου, πρὸς δόξαν Σοῦ τοῦ ἀνωθεν πρὸς σωτηρίαν αὐτῶν προωρισένου· πάντες οἱ ἐν Ἑλλάδι ἀρχηγοὶ εἰσὶν ἔτοιμοι, ἡ δὲ προθυμία τῶν ἀναθέντων τὰς ἐλπίδας αὐτῶν ἐπὶ τὸ ὑψηλὸν Σου ὄνομα θὰ ἐξεδηλοῦτο καὶ ἔργῳ εἰ μὴ ἐκώλυεν αὐτοὺς ἡ ἀπουσία τοῦ στρατηγοῦ Ταμάρ<sup>1</sup> καὶ ἡ ἀπὸ μέρους τῆς Αὐτῆς Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος<sup>2</sup> ἑλλειψίς συνδρομῆς. Τούτου ἕνεκεν ἐν ὀνόματι πάντων τῶν ὑπὸ ζυγὸν στεναζόντων Ἑλλήνων προσπίπτω εἰς τοὺς πόδας Σου ἐξαιτούμενος ὅπως καταπαύσῃς τὴν Αὐτῆς Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα, ἵνα χορηγούσα ἡμῖν μίαν τῶν ἀπείρων αὐτῆς μεγαλοδωριῶν συνδράμη ἐκείνους, οἵτινες πρὸς δόξαν τῶν νικηφόρων αὐτῆς ὅπλων εἰσὶν ἔτοιμοι νὰ θυσιάσωσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν, τὸ μόνον ἐναπομεῖναν αὐτοῖς καὶ διαφυγὸν τὸ στόμα τῶν βαρβάρων. Ἡγγικεν νῦν ἡ καταλληλοτάτη περίστασις πρὸς ἐξόντωσιν τοῦ ἐχθροῦ τῆς ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ τυράννου τῆς ἀνθρωπότητος καὶ πρὸς τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου ἀνάβασιν Σοῦ τοῦ προστάτου ἡμῶν βασιλέως· τοῦτο πάντες ἔχομεν κατὰ νοῦν, εἰς τοῦτο ἐλπίζομεν καὶ αὕτη ἡ ἐλπίς εἶνε ἡ παρηγορία πάντων τῶν δυστυχῶν ἀπογόνων τῶν ἐκπολιτευσάντων τὴν Εὐρώπην, νῦν δὲ καταφρονουμένων ὑφ' ἀπάντων, ὡς φερόντων τὸν βάρβαρον ζυγόν. Σὺ μόνος δύνασαι νὰ σώτῃς ἡμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ βαρβάρου· τὰ ἔτη σου πληθυνθείησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ πληρωθείη ἡ δόξα Σου μετὰ τῶν ἐτῶν τῆς Σῆς Μεγαλειότητος.

Πιστότατος ὑπῆκοος

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΓΚΑΛΟΣ.

Ὑπὸ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐσημείωσεν Αἰκατερίνη ἡ Β' ἰδιοχείρως τὰ ἑξῆς, ἀλλ' ἄνευ ὁμῶς ἡμερομηνίας· «Οὐδὲν ὑπάρχει ζωηρότερον τῆς Ἑλληνικῆς φαντασίας· ὅ,τι ἂν ἔχωσι κατὰ νοῦν, νομίζουσιν ὅτι πράγματι καὶ ὑπάρχει. Ἐὰν ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐστάλη ἡμῖν διὰ τοῦ Ταχυδρομείου δυνάμεθα νὰ μὴ ἀπαντήσωμεν, προφασιζόμενοι ὅτι δὲν ἐλήφθη, εἰ μὴ δὲ ἐπεδόθη ὑπὸ νέπιτηδες ἀπεσταλμένου, τότε ἀπαντήσατε ὅτι τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς ταύτης εἶνε εἰσέτι πρόωρον».

Σημείωσις. Κωνσταντῖνος Παύλοβιτς, ὃν ἀποκαλεῖ ὁ ὁμογενὴς ἡμῶν Ν. Πάγκαλος *Κωνσταντῖνον τὸν Γ'*, ἦτο ἑγγονος τῆς Αἰκατερίνης τῆς Μεγάλης. Τοῦτον τῷ ὄντι ἡ φιλόδοξος αὕτη Αὐτοκράτειρα ἐσκέπτετο νὰ αναβιδάσῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν Παλαιολόγων· πρὸς τοῦτο ἑμὲ γεννηθέντα ὠνόμασεν αὐτὸν Κωνσταντῖνον, παρκαδοῦσα αὐτὸν εἰς τροφὸν Ἑλληνίδα καὶ εἰς Ἕλληνα.

1 Ῥώσῳ πρέσβει ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ Αἰκατερίνης Β'.

2 Αἰκατερίνης Β'.

θαλαμηπόλον, ὅστις μετὰ ταῦτα ἐπωνομάσθη κόμης Κουρούτας. Ὁ βασιλό-  
παις ἐξέμαθεν ἀρκούντως τὴν ἑλληνικὴν. Εὐτυχῶς ὁ πόθος οὗτος τῆς Αἰκα-  
τερίνης ἐματαιώθη πρὸς ὄφελος τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη βεβαίως  
ἐγράφη πρὸ τῆς εἰς Πελοπόννησον ἐκστρατείας.

Ἐν Ὁδησσῷ 14 Νοεμβρίου 1877

Κ. Α. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ.

## ΔΟΚΙΜΙΟΝ ΠΟΙΗΤΙΚΗΣ

Κύριοι,<sup>1</sup>

Τώρα χρόνους σὰς ἔδωκα τῇ Στιχουργικῇ μου, καὶ τώρα πρὶν 'πεθάνω  
ἐπιθυμῶ νὰ σὰς ἀφήσω καὶ τὴν Ποιητικὴν. Τόσο τὸ πρῶτο, ὅσον καὶ τὸ δεύ-  
τερο, εἶναι βέβαια ἀντικείμενα πολυτελείας. Ἐπειδὴ ἔχουνε καὶ τὰ γράμ-  
ματ' αὐτὰ τὴν πολυτέλειά τους. Ἦθελ' ἐπιθυμήσω νὰ 'μπορῶ νὰ σὰς κληροδο-  
τήσω κάτι τι χρησιμότερον· ἀλλὰ δὲν ἔχω τὴν ἱκανότητα. Δεχθεῖτε ὅθεν μὲ  
φιλοφροσύνην τὸ ὅσον δύναμαι νὰ σὰς δώσω. Ἀς δίνη καθένας τὸ κατὰ-δύ-  
ναμην εἰς τὴν κοινωνίαν, καὶ ἡ κοινωνία δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ 'βοηθῇ πλούσια.  
Πρέπει δὲ νὰ ὁμολογήσω ὅτι, σὲ τοῦτο μοι τὸ ἔργον ἔκαμα διαφορετικὰ ἀπ'  
ὅ,τι ἔκαμα σὲ σχεδὸν ὅλα μου τὰ ἄλλα. Τὸ ἔργον δηλαδὴ εὐθὺς μόλις τε-  
λειομένο, χωρὶς νὰ γυρίσω 'πίσω νὰν τὸ μελετήσω περισσύτερον, ἀφαιρῶντας,  
προσθέτοντας, καὶ τροπολογῶντας, ὡς ἔκαμα πάντοτε, σχεδὸν πάντοτε, εἰς  
τὰ μικρά μου συγγράμματα. Δὲν φθάνει. Εἰς τὴν συγγραφὴν του δὲν ἐσυμ-  
βουλευθήκα κλασσικοὺς μεγάλους συγγραφεῖς, διὰ νὰ ἡμπορῇ τὸ σύγγραμμά  
μου τοῦτο νὰ ἔχῃ κάποιαν αὐθεντίαν καὶ κύρος. Ἀλλὰ ἐπῆρα μόνον ὁδηγόν  
μου κάποιον Ἰωσήφ Πίτση<sup>2</sup> τὸν ὁποῖον τυχέως ἤυρα ἐμπρὸς μου καὶ ἀπὸ  
τὸν ὁποῖον ἐκράτησα μόνον τὴν ταχτοποίησιν τῆς ὕλης, καὶ κάποιας ὀλίγας  
γνώμας του. Ἀμφιβάλλω ἀκολουθῶνς ἂν τὸ ἔργον τοῦτο ἦναι ἄξιον νὰ παρου-  
σιασθῇ εἰς τὸν Σύνλογόν μας· καὶ μόνον ἐλπίζω ὡς τὸ συγκαταθεατικὸν τῆς  
καλοσύνης σας. Ἡ κυριωτέρα ἀξία τοῦ ἔργου τούτου θέλ' εἶναι τὸ νὰ χρησι-  
μεύσῃ ὡς πρᾶκτινός, διὰ νὰ ἐνασχοληθοῦν ἄλλοι νὰ κάμουν καλλήτερα.

Σημειώσετε καλὰ,

1) Τὸ ἄρθρον τοῦς μὲ περιστομένη. Δὲν εἶναι λάθος. Ἀποκρίτου εἰς τὸ  
σχῆμα τῆς αἰτιατικῆς δὲν εἶναι παρὰ δοτική. Τὴν ἴδιαν διακρίσιν ἔκαμα καὶ

<sup>1</sup> Γνωστὴ εἶνε ἡ τοῦ κ. Λασκαράτου περὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ὀρθογραφίαν ἰδιορρυθ-  
μία. Κατ' ἀπαίτησιν δ' αὐτοῦ καὶ καταγράφεται ἐν τῷ «Παρνασσῷ» ἡ Ποιητικὴ αὐτοῦ  
αὕτη ὡς ἔχει ἐν τῷ χειρογράφῳ, μεθ' ὅλων δηλαδὴ τῶν ἀνορθογραφιῶν, ὡς βεβαίως θά-  
ποκαλέσωσιν αὐτὰς οἱ μὴ ἀσπαζόμενοι τὰς περὶ ὀρθογραφίας καὶ γλώσσης δοξασίας τοῦ γη-  
ραιοῦ κεφαλῆλης ποιητοῦ (Σημ. Ἐπιτρ.). — Ἀνεγνώσθη δὲ ἡ διατριβὴ αὕτη ἐν τῷ Σύνλογῳ  
τῇ 8 Νοεμβρίου.

<sup>2</sup> Giuseppe Picci. Guida allo studio delle Belle Lettere. Milano 1872.